

Токарік Р.А.

студент,

Науковий керівник: Білоскурська О.В.

доцент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Права людини в світлі сучасних подій відіграють неабияку роль у формуванні того правового поля, яке здатне в повній мірі забезпечити і гарантувати всі права і свободи людини і громадянина. Відповідно до принципів міжнародного законодавства, на сьогоднішній день є надзвичайно актуальним здійснення політики уникнення випадків безгромадянства, адже саме така категорія осіб як громадяни (піддані), мають повний обсяг прав і свобод, які гарантовані відповідною державою та перебувають під її безпосереднім захистом. Сучасна ідея громадянства була сформульована Ж.Ж. Руссо, який стверджував, що громадянин – це член політичної спільноти, утвореної на основі суспільного договору [1, с. 184]. Тому варто усвідомлювати те, що інститут громадянства як в Україні, так і в зарубіжних країнах є основою для повноцінного життя багатьох людей. Підтверджуючи це, провідні вітчизняні науковці зазначають, що громадянство є тією необхідною підставою, яка надає особі, що має статус громадянина(підданого), можливість повною мірою долучитися до політичного, економічного, правового та культурного життя суспільства і держави [2, с. 190].

Аналізуючи дане питання, доцільно звернути увагу на понятійно-категоріальний апарат досліджуваного інституту. Так, деколи в науковій літературі зустрічається термін «підданство», а не «громадянство» – традиційно це пов'язано з тим, що особа є підданим країни з монархічною формою правління. Проте, у країнах, що розвиваються, державах Африки та Арабського Сходу зазначене розходження має істотне значення: підданий зобов'язаний бути особисто вірним монарху, тому населення виховується у відповідних традиціях, нерідко порушення вірності може бути суворо покарано [3].

Якщо розглядати зарубіжні країни за формою державного устрою, то в унітарних країнах існує переважно єдине громадянство, як наслідок – особа вступає в стійкий правовий зв'язок суто з однією державою. У країнах з федеративною формою державного устрою можуть мати і подвійне громадянство, це пояснюється тим, що особа має громадянство союзу в цілому і кожного суб'єкта федерації зокрема.

Щодо набуття громадянства в зарубіжних країнах, то варто зазначити те, що більшість країн світу визнають принцип «права ґрунту» і принцип «права крові», натуралізацію, оптацію, реінтеграцію та деякі інші загальноновизнані види набуття громадянства. В свою чергу, в деяких країнах (США, Бірма) виокремлюють особливості зазначеного інституту, що пов'язані саме з

підставою набуття громадянства. Зокрема, громадянин Америки, що отримав громадянство шляхом натуралізації не може в подальшому зайняти пост глави цієї держави. В окремих мусульманських країнах існує відмінність у правовому становищі громадян-чоловіків і громадян-жінок.

Кожна країна на законодавчому рівні встановлює певний строк безперервного проживання на власній території, що є необхідний для набуття громадянства. Зазвичай, такий строк складає 5 років, проте в Польщі, Бельгії – 3 роки, в Німеччині – 8 років, Іспанії – 10 років. Крім того, на законодавчому рівні країн Європи та світу закріплені і інші умови, зокрема, вимога знання державної мови та історії відповідної країни, відсутність окремих інфекційних хвороб, не приналежність до різноманітних угруповань чи організацій, програмні цілі чи діяльність яких спрямована на порушення основ конституційного ладу тощо. Законодавство деяких країн Тропічної Африки вимагає, щоб той, хто натуралізується «укорінився» у громаді, дотримувався звичаїв спільноти. А в Саудівській Аравії громадянство автоматично надається жінці, котра одружилася з саудівським громадянином, але за умови, що вона мусульманка або приймає іслам [4, с. 101].

Сучасне законодавство з питань громадянства більшості країн встановило змішаний принцип набуття громадянства, за яким домінуючим є «право крові», що узгоджується з елементами «права ґрунту». Так, за «правом ґрунту» визначається громадянство дітей, батьки яких невідомі. «Право ґрунту» зберігає домінуюче або рівне з «правом крові» значення в латиноамериканських країнах, а також більшості англомовних країн [5]. Законодавство цілого ряду розвинутих країн у випадках коли батьки дитини є громадянами різних держав віддають перевагу філіації за принципом «права крові» батька, зокрема це відбувається у Бельгії, Греції, Іспанії та Японії.

Не менш цікавим аспектом в законодавстві поодиноких країн є процедура видворення громадян чи іноземців з країни та позбавлення громадянства. Загалом, таке недемократичне явище практикувалося свого часу у країнах тоталітарного табору, на сьогоднішній день – в більшості сучасних країн світу такі норми не передбачаються.

Варто зазначити, що всі вищевказані особливості інституту громадянства в різних державах зумовлені факторами, які притаманні країнам внаслідок їхнього політичного, економічного, культурного та релігійного розвитку. Адже, проаналізувавши проблематику даного інституту в різних країнах, ми можемо зазначити те, суттєвий вплив на формування та розвиток інституту громадянства в країнах Європи відіграє «місце народження», в США – «принцип крові», країнах Арабського Сходу здійснює релігія, в країнах Африки – звичаї. Отже, кожна країна, визначаючи власні геополітичні, правові та моральні інтереси на законодавчому рівні формує інститут громадянства, який відповідатиме головним цілям держави.

Список використаних джерел:

1. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник / В. М. Шаповал. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 480 с.

2. Конституційне право України : підручник / За заг. ред. проф. В. Л. Федоренка. – 3 вид., перероб. і доопр. – К. : КНТ, Видавництво Ліра-К, 2011. – 532 с.

3. Інтернет ресурс – Режим доступу : http://www.pravo.vuzlib.su/book_z175_page_23.html

4. Конституційне право зарубіжних країн : Підручник / Георгіца А. З. – Тернопіль : «Астон», 2003. – 432 с.

5. Інтернет ресурс – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Право_грунту